

Eestirootsi laensõnad hiiu murrakutes

Hiiu keele omapärasuste ühe põhjusena on otsitud rootsi mõjusid. Hiiumaal on vähemalt nelja ja poole sajandi jooksul olnud rootsi asustus. See on jätnud oma jälje ka keelde. Peale kontaktide eestirootsi murretega on olnud kontakte ka rootsi kirjakeele ja soomerootsi murretega.

Eestirootsi murrete mõju Hiiu murrakutes avaldub eeskätt sõnavaras. P. Ariste (1933, 1939) etümologiseeritud eestirootsi laensõnadest, mida on kokku 276, on Eesti Keele Instituudi murdekartoteegi andmetel umbes pooled tuntud ka Hiiu murrakutes. Neist omakorda veerandsaja kohta on teateid ainult Hiiumaalt. Samas ei ole kõiki eestirootsi laensõnu veel kindlaks tehtud ja mõnedki varasemad etümoloogiad vajavad ülevaatamist. Eestirootsi laenude väljaselgitamine annab omakorda hea eelduse rootsi ja võimalike soomerootsi laenude etümologiseerimiseks.

Kõige olulisemad eestirootsi materjalikogud asuvad Uppsalas *Språk- och folkminnesinstitut*is (SOFI). Nende korraldajaks ja ka üheks peamiseks kogujaks oli N. Tüberg. Aastakümnetepikkuse töö tulemusena on Uppsalas kasutada N. Tübergi käsikirjaline eestirootsi sõnaraamat, peale selle hulgaliselt materjale, mida on kogutud reisidelt eestirootslaste juurde ja saadud kirjavahetuse teel keelejuhtidelt.

N. Tübergi kogusid sai kasutada ka P. Ariste oma magistriväitekirja (1933) kirjutamise ajal, kuid mõistagi oli töö eestirootsi kogudega siis alles algusjärgus, hilisemal ajal on kogutud ja süstematiseeritud materjali ja seda ka eesti murrete osas Tallinnas.

Olen koondanud „Väikese murdesõnastiku“ ja Eesti Keele Instituudi murdekartoteegi põhjal Hiiu murrakutele omase sõnavara, mille analüüsi tulemusena peaks valmima doktoritöö. Eestirootsi laene käsitlev osa on väitekirja seisukohalt väga oluline, sest just eestirootsi laene on peetud Hiiumaa keelele iseloomulikuks ja samas ei ole eestirootsi murrete materjal olnud alati kättesaadav. 1997-1998 oli mul võimalus kasutada Uppsalas SOFI-s asuvat N. Tübergi kogu. Eestirootsi laene käsitleva osa lõpetamisele aitaksid kaasa konsultatsioonid rootsi murrete asjatundjatega ning probleemse ainestiku täpsustamine ja kontrollimine N. Tübergi kogutu põhjal SOFI-s.

Ilmunud sel teemal:

Hiiu murrakute kontaktides eestirootsi murretega: taustast. - *Õdagumeresoomõ veeremaaq*. Võro Instituudi toimetiseq 6. Võru 1999, lk 140-151.